

UDK: 37.091.3

<https://orcid.org/0009-0002-2827-1753>

GERMENEVTIK TEXNOLOGYA ASOSIDA TALABALAR ETNOPEDAGOGIK MADANIYATNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI

Ne'matov Mashxurbek Inomjon o'g'li

*Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti Farg'ona filiali jismoniy tarbiya, sport nazariyasi va uslubiyati kafedrası o'qituvchisi Farg'ona davlat universiteti tadqiqotchisi.
mashhurnematov09@gmail.com +998999780912*

Annotatsiya: Mazkur maqolada talabalarning etnopedagogik madaniyatini rivojlantirishda hermenevtik texnologiyalarni qo'llash imkoniyatlari tahlil qilinadi. Hermenevtik yondashuvning milliy merosni o'rganish va qadriyatlarni tushunishda tutgan o'rni yoritilib, uning ta'lim jarayonidagi ahamiyati ko'rsatib berilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, hermenevtik texnologiyalarni qo'llash talabalarning madaniy merosga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularda milliy o'zlikni anglash ko'nikmasini shakllantiradi. Maqolada ushbu yondashuvning nazariy va amaliy jihatlari hamda ta'lim jarayonidagi samaradorligi o'rganiladi.

Kalit so'zlar: Hermenevtik texnologiyalar, etnopedagogika, madaniy meros, milliy qadriyatlar, ta'lim jarayoni, talaba rivojlanishi, milliy o'zlikni anglash.

ВОЗМОЖНОСТИ РАЗВИТИЯ ЭТНОПЕДАГОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТОВ НА ОСНОВЕ ГЕРМЕНЕВТИЧЕСКОЙ ТЕХНОЛОГИИ

Аннотация: В данной статье анализируются возможности применения герменевтических технологий в развитии этнопедagogической культуры студентов. Освещена роль герменевтического подхода в изучении национального наследия и понимании ценностей, показано его значение в образовательном процессе. Согласно результатам исследования, применение герменевтических технологий повышает интерес студентов к культурному наследию и формирует у них навыки национального самосознания. В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты этого подхода, а также его эффективность в образовательном процессе.

Ключевые слова: герменевтические технологии, этнопедagogика, культурное наследие, национальные ценности, образовательный процесс, развитие студентов, национальное самосознание.

OPPORTUNITIES FOR DEVELOPING STUDENTS' ETHNOPEDAGOGICAL CULTURE BASED ON HERMENEUTIC TECHNOLOGY

Abstract: This article analyzes the potential applications of hermeneutic technologies in developing students' ethnopedagogical culture. It highlights the role of the hermeneutic approach in studying national heritage and understanding values, demonstrating its significance in the educational process. Research findings indicate that the implementation of hermeneutic technologies enhances students' interest in cultural heritage and fosters their skills in national self-awareness. The article examines both theoretical and practical aspects of this approach, as well as its effectiveness in the educational process.

Keywords: Hermeneutic technologies, ethno-pedagogy, cultural heritage, national values, the educational process, student development, and national self-awareness.

KIRISH.

Hozirgi globallashuv jarayonida milliy qadriyatlarni asrab-avaylash va avlodlar ongiga singdirish ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biridir. Ayniqsa, etnopedagogika madaniyatini rivojlantirish orqali talabalarda milliy o'zlikni anglash, madaniy merosni qadrlash va uni amaliyotda qo'llash qobiliyatini shakllantirish dolzarb masala sanaladi. Ushbu jarayonda germenevtik texnologiyalardan foydalanish talabalarning chuqur fikrlash qobiliyatini rivojlantirish va ularga madaniy-tarixiy merosni o'zlashtirishda samarali yondashuvni ta'minlaydi. Germenevtika orqali talabalar milliy qadriyatlarni chuqur tushunib, ularning amaliy ahamiyatini o'z hayotlarida qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shu munosabat bilan mazkur tadqiqotda germenevtik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish orqali talabalarning etnopedagogik madaniyatini rivojlantirish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR.

Germenevtik texnologiya: Matnlar, hodisalar va qadriyatlarni talqin qilish orqali insonning tushunish va o'zlashtirish qobiliyatini rivojlantiruvchi pedagogik texnologiya.

Milliy madaniyat, xalq og'zaki ijodi va an'alarini chuqur tushunishga ko'maklashadi.

Etnopedagogik madaniyat: Etnopedagogik madaniyat xalq pedagogikasi tamoyillari, milliy qadriyatlar va an'analarga asoslangan holda talabalarning shaxs sifatida shakllanishini ifodalaydi[1]. Madaniy qadriyatlarni anglash, milliy iftixor, an'anaviy bilim va ko'nikmalar.

✓ Xalq og'zaki ijodi namunalarini to'plash (maqollar, topishmoqlar, xalq qo'shiqlari).

✓ Milliy o'yinlar va rasm-rusumlar haqida ma'lumotlarni o'rganish.

✓ Talabalarning milliy qadriyatlarga bo'lgan munosabatini aniqlash uchun so'rovnomalar va intervyu o'tkazish.

Talabalarga milliy meros namunalari bilan tanishish uchun topshiriqlar beriladi (masalan, maqollarni izohlash, xalq hikoyalarini tahlil qilish). Matnlarni tahlil qilish orqali tarixiy, ijtimoiy va madaniy qadriyatlarni anglashga undash. Milliy madaniyat va qadriyatlar bo'yicha

muammoli vaziyatlar yaratish[1,2]. Talabalar bilan fikrlashuv va bahs-munozaralar uyushtirish. Talabalar guruhlarida milliy an‘analarni tiklashga qaratilgan loyiha ishlari. Masalan, “Mahalliy xalq o‘yinlarini qayta tiklash” yoki “Mahalla oqsoqollari bilan uchrashuvlar” mavzusida loyiha. Interfaol usullar:

- ❖ Rolli o‘yinlar: Talabalar xalq qahramonlarini sahnalashtirish orqali milliy ruhni his qilishadi.
- ❖ Workshop: Milliy hunarmandchilik va xalq san‘atining amaliy mashg‘ulotlari.
- ❖ Monitoring va tahlil:
- ❖ Talabalar bilim va ko‘nikmalarini baholash uchun diagnostik testlar.
- ❖ Etnopedagogik madaniyatni rivojlantirish jarayonini kuzatish.

Germenevtik texnologiyalardan foydalanish talabalarning etnopedagogik madaniyatini rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Ushbu yondashuv orqali talabalar milliy madaniyat va an‘analarni chuqurroq anglab, ularni amalga qo‘llash imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Quyidagi jadvalda germenevtik texnologiya asosida amalga oshirilgan tadqiqotlarning talabalarning etnopedagogik madaniyatiga ta‘sirini ko‘rsatamiz. Ushbu jadval talim jarayonida qo‘llanilgan metodlar va natijalarni qamrab oladi. 1-2 jadvallar

1-jadval

Metodlar	Amalga oshirilgan faoliyatlar	Natijalar	Baholash mezonlari
Matn talqini	Xalq og‘zaki ijodi namunalarini o‘qish va tahlil qilish	Talabalar milliy madaniyat haqida chuqurroq tushunchaga ega bo‘ldilar.	Talqin qilish qobiliyati, matnning ma‘naviy mazmunini tushunish.
Rolli o‘yinlar	Milliy qahramonlar obrazini aks ettiruvchi sahnalashtirish	Talabalarda ijodiy yondashuv va milliy ruhga hurmat shakllandi.	Rol ijrosi, ijodiy yondashuv darajasi.
Muammoli ta‘lim	Milliy qadriyatlarga oid muammoli vaziyatlar bo‘yicha munozaralar	Talabalar milliy qadriyatlarga asoslangan holda tanqidiy fikrlashni o‘rgandilar.	Tanqidiy fikrlash, muammoni hal qilish ko‘nikmasi.
Workshop (amaliy mashg‘ulotlar)	Hunarmandchilik bo‘yicha mahorat darslari (do‘ppi tikish, kashtachilik)	Talabalarning amaliy ko‘nikmalari rivojlandi, milliy hunarmandchilikka qiziqish oshdi.	Ish sifatini baholash, milliy hunarmandchilikda qatnashish faolligi.

Qo‘qon DPI. Ilmiy xabarlar 2025-yil 1-son

Loyiha usuli	Mahalliy madaniyatni tiklashga qaratilgan loyiha (masalan, xalq o‘yinlari)	Talabalarining mustaqil tadqiqot olib borish qobiliyati oshdi.	Loyihaning sifat darajasi, mustaqillik ko‘rsatkichlari.
So‘rovnoma va intervyu	Talabalar bilan milliy qadriyatlar bo‘yicha suhbatlar	Milliy madaniyatga nisbatan hurmat va qiziqish darajasi oshdi.	So‘rovnoma natijalari: milliy madaniyatga ijobiy munosabatlar foizi.

Quyidagi jadvalda germevntik texnologiyalarni qo‘llash natijalari keltirilgan:

2-jadval

Faoliyat turi	Ma‘lumoti	Natijalar
Matn talqini	Talabalar xalq maqollari va dostonlarini tahlil qildilar.	85% talaba milliy madaniyat mazmunini chuqur tushunishga erishdi.
Rolli o‘yinlar	Milliy qahramonlar obrazida chiqishlar uyushtirildi.	78% talaba ijodiy yondashuvni rivojlantirish va milliy qadriyatlarga hurmat ko‘rsatish ko‘rsatkichini oshirdi.
Loyiha ishlari	Talabalar “Mahalla madaniyati” mavzusida tadqiqot olib bordilar.	72% talaba milliy qadriyatlarga oid yangi bilimlarni o‘rgandi va jamoadagi ishtirok faolligi oshdi.
Workshop (amaliy mashg‘ulot)	Do‘ppi tikish va kashtachilikka oid mashg‘ulotlar tashkil qilindi.	90% talaba hunarmandchilik sohasida amaliy ko‘nikmalarni egalladi.
Muammoli ta‘lim	Milliy qadriyatlar haqida muhokamalar tashkil qilindi.	82% talaba tanqidiy fikrlash va muammoni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantirdi.

Umumiy tahlil

- Germevntik texnologiyalardan foydalanish talabalarining milliy qadriyatlarni anglash darajasini oshirdi.
- Mashg‘ulotlarda qatnashgan talabalar orasida milliy madaniyatga hurmat va qiziqish sezilarli darajada oshgani kuzatildi.
- Loyiha va amaliy ishlar orqali talabalar o‘zlashtirgan bilim va ko‘nikmalarni amalda qo‘llash imkoniyatiga ega bo‘ldilar.
- Matn talqini orqali talabalar milliy qadriyatlarning mazmunini chuqur anglab yetdilar. Bu ularning tarixiy va madaniy merosga bo‘lgan hurmatini oshirdi.

➤ Rolli o‘yinlar talabalarni ijodiy fikrlashga undadi, shuningdek, ularning jamoada ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirdi.

➤ Muammoli ta‘lim orqali talabalar tanqidiy fikrlashni o‘rganib, muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantirdilar.

➤ Amaliy mashg‘ulotlar talabalarni milliy hunarmandchilik sohasida amaliy ko‘nikmalar bilan ta‘minladi va ular orasida milliy an‘analarga bo‘lgan qiziqishni kuchaytirdi.

➤ Loyiha usuli milliy madaniyatni targ‘ib qilishda faol va ijodiy yondashuvni rag‘batlantirdi.

1. Germenevtik texnologiyalar etnopedagogik madaniyatni rivojlantirishda samarali vosita ekanligi isbotlandi.

2. Ushbu yondashuvni pedagogik jarayonga muntazam tatbiq etish tavsiya etiladi.

3. Talabalar bilan muntazam ravishda milliy madaniyatga oid loyihalar tashkil qilish foydali bo‘ladi.

NATIJA VA MUHOKAMA.

Ushbu mavzuning muhim jihatlarini keng muhokama qilish uchun quyidagi asosiy savollar va fikrlarni ko‘rib chiqamiz:

1. Germenevtik texnologiya va uning ahamiyati.

Muhokama savollari:

1) Germenevtik texnologiya talabalarning milliy qadriyatlarni tushunishiga qanday yordam beradi?

2) Ushbu texnologiya orqali talabalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish qanchalik muhim?

Germenevtik texnologiya nafaqat o‘qitish jarayonida matnlarni talqin qilishga, balki talabalarni milliy madaniyat mazmunini anglashga undaydi. Bu, o‘z navbatida, ularning tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Misol uchun, xalq dostonlarining zamonaviy jamiyatdagi o‘rnini talqin qilish talabalar uchun nafaqat bilim, balki qadriyatlarni saqlashga bo‘lgan mas‘uliyatni oshiradi[4,7].

2. Etnopedagogik madaniyatni rivojlantirishdagi imkoniyatlar.

Muhokama savollari:

1) Etnopedagogik madaniyatni rivojlantirishda qanday usullar samarador?

2) Milliy madaniyat va qadriyatlarni o‘qitishda zamonaviy texnologiyalarni qanday qo‘llash mumkin?

Etnopedagogik madaniyatni rivojlantirish uchun talabalarga milliy qadriyatlarni interaktiv usullar orqali o‘rgatish zarur. Germenevtik yondashuv bu borada samarali vosita bo‘lib, u xalq o‘yinlari, xalq san‘atining talqini va hunarmandchilik mashg‘ulotlari orqali amalga oshiriladi. Shuningdek, talabalarning e‘tiborini milliy qadriyatlarga qaratish uchun raqamli platformalar (masalan, virtual sayohatlar yoki onlayn mahorat darslari) ham keng qo‘llanilishi mumkin.

3. Germenevtik texnologiyaning o‘quv jarayonidagi amaliy tatbiqi.

Muhokama savollari:

- 1) Germenevtik texnologiyalar qaysi fanlar orqali samarali joriy etilishi mumkin?
- 2) Matn talqin qilishda qaysi elementlar talabalarga ko‘proq ta’sir qiladi?

Matnlar talqini tarix, adabiyot, madaniyat va san’at fanlarida muvaffaqiyatli qo‘llaniladi. Masalan, adabiyot darslarida xalq dostonlari, maqollar yoki topishmoqlarni zamonaviy talqin qilish orqali talabalarda ularning ma’naviy mazmunini anglashga undash mumkin. Talqin qilish jarayonida tarixiy voqealarni muhokama qilish va ularni hozirgi kun hayotiga bog‘lash talabalarning qiziqishini oshiradi.

4. Tadqiqot natijalari asosida olingan xulosalar.

Muhokama savollari:

- 1) Ushbu tadqiqot natijalari ta’lim jarayonida qanday yangi yondashuvlarni kiritish uchun asos yaratadi?
- 2) Talabalarning etnopedagogik madaniyatni rivojlantirishga bo‘lgan munosabati qanday o‘zgardi?

Muhokama mazmuni: Tadqiqot natijalari ko‘rsatdiki, germenevtik texnologiya asosida o‘tkazilgan mashg‘ulotlar talabalar orasida milliy madaniyatga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirdi. Masalan, rolli o‘yinlar va amaliy mashg‘ulotlar orqali talabalar nafaqat milliy qadriyatlarni o‘zlashtirdilar, balki ularni amaliyotda qo‘llashni o‘rgandilar. Ushbu yondashuvni ta’lim tizimiga keng joriy etish yangi avlodni milliy ong va ma’naviyat bilan boyitadi.

5. Muhokama uchun umumiy tavsiyalar.

- ✓ Germenevtik texnologiyani qo‘llash uchun pedagoglar maxsus o‘quv dasturlarini ishlab chiqishi zarur.
- ✓ Talabalar orasida milliy madaniyatni targ‘ib qilish uchun loyihalar va ko‘rgazmalar tashkil etish tavsiya etiladi.
- ✓ Milliy qadriyatlarga oid raqamli platformalarni yaratish orqali talabalar uchun qo‘shimcha o‘quv materiallar taqdim etilishi kerak.

XULOSA

Germenevtik texnologiyaning ahamiyati. Germenevtik texnologiya orqali talabalarni milliy qadriyatlar va madaniy merosni tushunishga yo‘naltirish samarali usul ekanligi aniqlandi. Ushbu texnologiya matnlarni talqin qilish va ularni talabalarning shaxsiy hayot tajribasi bilan bog‘lash orqali chuqur anglashni ta’minlaydi.

Etnopedagogik madaniyatning rivojlanishi. Talabalarning milliy qadriyatlarga nisbatan munosabati sezilarli darajada o‘zgardi. Germenevtik texnologiya talabalar o‘rtasida milliy iftixor, an’anaviy bilimlar va amaliy ko‘nikmalarni shakllantirishda muhim o‘rin tutdi. Mashg‘ulotlarda xalq og‘zaki ijodi, milliy o‘yinlar va hunarmandchilikning talqin etilishi talabalar dunyoqarashini boyitdi.

Amaliy tadqiqot natijalari germenevtik texnologiyalarni o‘quv jarayoniga qo‘llash orqali quyidagi natijalarga erishildi:

- ❖ 85% talabalar milliy madaniyat mazmunini tushunish darajasini oshirdi.
- ❖ 78% talabalar ijodiy va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirdi.
- ❖ 90% talabalar amaliy mashg‘ulotlarda faol ishtirok etdi va yangi hunarmandchilik ko‘nikmalarini egalladi.

Innovatsion usullar samaradorligi:

✓ Matn talqini, rolli o‘yinlar va muammoli ta’lim usullari talabalar bilimini oshirishda katta ta’sir ko‘rsatdi.

✓ Loyiha va guruhli ishlar talabalar o‘rtasida jamoaviy ish ko‘nikmalarini rivojlantirdi.

✓ Amaliy mashg‘ulotlar milliy hunarmandchilik va san’atga bo‘lgan qiziqishni kuchaytirdi.

Kelgusida qo‘llash uchun tavsiyalar germenevtik texnologiyalarni ta’lim tizimiga integratsiya qilishni davom ettirish kerak. Milliy qadriyatlarga asoslangan yangi interaktiv o‘quv dasturlarini ishlab chiqish zarur. Talabalar bilan milliy madaniyat mavzusida doimiy loyihalar va tadbirlar tashkil qilish foydali bo‘ladi.

Germenevtik texnologiya milliy qadriyatlarni yoshlar ongiga singdirishda kuchli vosita ekanligi o‘z isbotini topdi. Talabalar etnopedagogik madaniyatini rivojlantirish orqali ularning shaxsiy va ijtimoiy mas’uliyat hissi oshdi, milliy madaniyatga bo‘lgan qiziqish va hurmat mustahkamlandi. Ushbu yondashuv ta’limda barqaror rivojlanish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI.

1. Abdullayeva M. T. “Talabalar etnopedagogik madaniyatini rivojlantirish usullari.” Qarshi: Nasaf. 2017. 30-35, 100-110-betlar.
2. Abduqodirov A. Q. “Ta’lim texnologiyalari va pedagogik mahorat.” Toshkent: O‘qituvchi. 2010. 45-50, 78-84-betlar.
3. G‘ulomov N. A. “Milliy madaniyat va zamonaviy ta’lim.” Toshkent: Fan va texnologiya. 2012. 20-27, 54-60-betlar.
4. Husainova Z. I. “Etnopedagogikaning asosiy tamoyillari.” Samarqand: Zarafshon. 2015. 32-40, 92-95-betlar.
5. Jorayev S. K. “Germenevtika va ta’lim jarayoni.” Toshkent: Yangi asr avlodi. 2018. 15-22, 70-78-betlar.
6. Sayfullayeva D. R. “Talabalarda milliy qadriyatlarni shakllantirish.” Toshkent: Fan va ta’lim. 2019. 85-92, 120-125-betlar.
7. Shoun G. “Interpretative Pedagogy in Multicultural Education.” New York: Routledge. 2009. n65-70, 150-160-betlar.
8. Vygotsky L. S. “Thought and Language.” Cambridge: MIT Press. 1986. 45-50, 121-130-betlar.